

Дегтярьова Світлана Володимирівна
суддя Кіровоградського окружного
адміністративного суду,
кандидат юридичних наук

ПОДАТКИ ЯК ОСНОВНИЙ СПОСІБ НАПОВНЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО БЮДЖЕТУ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Стаття присвячена розгляду вітчизняної податкової системи та аналізу податку як основного елементу у системі наповнення національного бюджету в сучасних умовах, за допомогою яких у певній мірі регулюється ринкова економіка, збільшуються чи зменшуються грошові потоки в державі, регулюються інноваційно-інвестиційні процеси та відносини. Наголошено, що в Україні необхідно сформувати таку систему оподаткування, яка б сприяла розвитку економіки, формуванню повноцінних суб'єктів ринкової економіки з одночасним поступовим розв'язанням проблеми скорочення дефіциту бюджету і досягнення фінансової стабілізації з поступовим переходом до економічного росту.

Ключові слова: податок, державний бюджет, наповнення бюджету, планування, оподаткування.

Degtyareva S. V. TAXES AS THE BASIC METHOD FOR COMPLETING NATIONAL BUDGET IN MODERN CONDITIONS

The article is devoted to the consideration of the domestic tax system and tax analysis as the main element in the system of filling the national budget in modern conditions, with the help of which to some extent the market economy is regulated, cash flows increase or decrease in the state, innovational-investment processes and relations are regulated. It is stressed that in Ukraine it is necessary to form a system of taxation that would contribute to the development of the economy, the formation of full-fledged market economy subjects, with the simultaneous gradual solution of the problem of reducing the budget deficit and achieving financial stabilization with a gradual transition to economic growth.

It is noted that some changes also require the mechanism and target direction of taxes. First of all, it is necessary to improve the quality of planning and financing of public expenditures, strengthen the revenue base of the budget system, and create the necessary mechanisms for monitoring the effectiveness of the use of public financial resources. It was emphasized that the reform process should take place in the direction of creation of favorable tax conditions for domestic producers, stimulation of investment in investment programs, in order to form a rational tax system, it is necessary to use the regulatory function of the tax system in the form of granting preferential taxation, to make benefits more transparent and to increase their incentive and adjusting properties.

Key words: tax, state budget, budget filling, planning, taxation.

Постановка проблеми. Наповнення бюджету будь-якої країни є довготривалим і досить складним процесом. Як відомо, для того, щоб соціальний рівень країни активно розвивався та збільшувався, необхідні певні умови, серед яких наповнення бюджету податковими надходженнями. У свою чергу, податкові надходження залежать від рівня розвитку та стану економіки, ринкових відносин та податкової політики в країні в цілому.

З допомогою податків у певній мірі регулюється ринкова економіка, збільшуються чи зменшуються грошові потоки в державі, регулюються інноваційно-інвестиційні процеси та відносини.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання формування та наповнення державного бюджету знаходяться у постійному колі наукового пошуку, адже це одна із найважливіших сфер діяльності держави, від якої залежить добробут її населення. Результати досліджень вказаної проблеми можна спостерігати в наукових роботах таких вчених, як Й. М. Бескид, О. Д. Василик, П. В. Мельник, С. М. Соломенко, І. Г. Канцур, В. Л. Андрущенко, І. О. Лютий, І. Ломачинська та ін.

Як відомо, на формування державного бюджету податковими надходженнями впливають різні фактори, основними серед яких є, в першу чергу, нормативно-правове регулювання, потім – рівень інфляції в країні, а також це і рівень зайнятості населення країни.

Держава зацікавлена проводити якісну податкову політику, оскільки це в першу чергу сприяє економічному зростанню, не допускає надмірного рівня інфляції, а відтак забезпечує макроекономічну стабільність в державі.

Формування цілей статті. Метою статті є розгляд вітчизняної податкової системи та аналіз податку, як основного елементу у системі наповнення національного бюджету в сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу. Варто зазначити, що державний бюджет є одним з головних інститутів економічного суверенітету держави, оскільки саме він забезпечує накопичення коштів, які необхідні для фінансування держави. Окрім цього, державний бюджет використовується для часткового

перерозподілу доходів, що дає можливість підтримувати сприятливе соціального становища в країні, тим самим активно впливати на економічні, соціальні, національні, регіональні процеси в суспільстві.

Як відомо, формування бюджету є прерогативою органів державної виконавчої влади, які окрім цього відповідають за виконання бюджету та здійснюють контроль за цільовими витратами. Структура бюджетної системи та взаємозв'язок окремих бюджетів мають практичне значення і становлять основу для розробки фінансової політики держави і вдосконалення бюджетного механізму. Від рівня досконалості механізму залежать темпи економічного і соціального розвитку, а також добробут і благополуччя громадян. Основним інструментом державного регулювання соціально-економічних процесів є бюджет як фонд грошових коштів, створюється з метою забезпечення стабільного фінансування всіх заходів. Це дозволяє маневрувати бюджетними ресурсами, створює передумови для динамічного розвитку економіки. Основу цього процесу становлять фінансово-господарські відносини [9, с. 256].

Варто уточнити, що державний бюджет – це фінансовий план утворення і використання грошових фондів держави протягом року, інакше кажучи – це баланс доходів і витрат держави, який складає міністерство фінансів [3].

Основною задачею державного бюджету є підтримка ринкової рівноваги, стимулювання різних сфер та галузей національної економіки. Державний бюджет можна ще назвати списком державних доходів та видатків за певний період, як правило законодавство встановлює фінансовий рік і він має бути в обов'язковому порядку законодавчо затвердженим адже саме через державний бюджет розподіляється приблизно 70% національного доходу країни.

Державний бюджет складається з дохідної та видаткової частин. Доходи бюджету – усі податкові, неподаткові та інші надходження на безповоротній основі, спрямування яких передбачено законодавством України. Але основним джерелом доходів держави в цивілізованому суспільстві є податки. Податки за економічним змістом – фінансові відносини між державою та платником податків з метою створення загальнодержавного централізованого фонду грошових коштів, необхідних для виконання державою її функцій [5, с. 13].

Доходи бюджету – це об'єктивна категорія, яка має певну суспільну мету: доходи є фінансова база держави. Описуючи категорія економічної сутності доходів бюджету, необхідно відзначити, що доходи бюджету з одного боку, є результатом розподілу вартості суспільного продукту між різними процесу учасників відтворення, з іншого – є предметом подальшого розподілу, зосереджене в руках державного значення [8, с. 89].

Основна роль у формуванні доходів бюджету належить бюджетному плануванню, оскільки від правильного визначення планових показників дохідної частини бюджету залежить якість його виконання. В економічній літературі бюджетне планування розглядається з різних сторін, що іноді викликає дискусію щодо його визначення, характеристики та області застосування.

Так, наприклад, по суті бюджетне планування за доходами можна охарактеризувати як науково обгрунтований процес визначення обсягів та джерел формування централізованого фонду грошових коштів держави. Саме за допомогою бюджетного планування можна забезпечити належне функціонування бюджетної системи держави, поступове зростання темпів соціально-економічного розвитку, якщо це передбачено соціально-економічною стратегією.

За змістом бюджетне планування – це особлива сфера фінансової діяльності держави, пов'язана з обгрунтуванням певних управлінських рішень у сфері економіки фінансового забезпечення держави, тобто специфічна сфера управління [4].

У сучасних умовах, держава використовує бюджетне планування для визначення рівня централізації фінансових ресурсів в процесі розподілу та перерозподілу валового внутрішнього продукту і національного доходу, методів мобілізації грошових коштів в централізований фонд, напрямків використання бюджетних коштів відповідно до принципів економічної політики держави.

Сутність і роль доходів державного бюджету проявляються в процесі їх формування, розподілу та відтворення з метою забезпечення фінансування суспільно необхідних видатків. Вони функціонують в умовах розширеного суспільного відтворення і мобілізації бюджетних ресурсів в єдиному фонді грошових коштів з метою використання для забезпечення виконання функцій держави.

Як економічна категорія, доходи бюджету виражають фінансові відносини, що виникають між державою, суб'єктами господарювання та населенням у процесі формування бюджетних фондів. За економічною сутністю бюджетні доходи, з одного боку, є результатом розподілу вартості валового внутрішнього продукту між різними учасниками відтворювального процесу, з іншого – об'єктом подальшого розподілу сконцентрованої в руках держави вартості [6].

Варто зазначити, що позитивний досвід розвинених європейських країн підтверджує, що податки – це найдемократичніший спосіб економічного регулювання, оскільки вони автоматично реагують на зміни економічного стану, виконуючи важливу стабілізуючу роль в економічній діяльності, без

необхідності будь-яких заходів з боку уряду.

Як і будь-яке правове явище, податки також мають свої функції, зокрема:

- розподільна функція, яка полягає у перерозподілі вартості створеного ВВП між державою і юридичними та фізичними особами;
- фіскальна функція, яка полягає у централізації частини ВВП у бюджеті на загальносуспільні потреби;
- регулювальна функція, яка полягає у здійсненні впливу податків на різні аспекти діяльності їх платників [5, с. 123].

Здійснення вищезазначених функцій забезпечується за рахунок принципів, а саме:

- загальність оподаткування – кожна особа зобов'язана, згідно податкового кодексу сплачувати податки, встановлені податковим кодексом;
- презумпція правомірності рішень платника податку в разі, якщо норма закону чи іншого нормативно-правового акту, виданого на підставі закону, або якщо норми різних законів чи різних нормативно-правових актів припускають неоднозначне трактування прав та обов'язків платників податків або контролюючих органів, внаслідок чого є можливість прийняти рішення на користь як платника податків, так і контролюючого органу;
- фіскальна достатність – встановлення податків та зборів з урахуванням необхідності досягнення збалансованості витрат бюджету з його надходженнями;
- соціальна справедливість – установлення податків та зборів відповідно до платоспроможності платників податків;
- економічність оподаткування – установлення податків та зборів, обсяг надходжень від сплати яких до бюджету значно перевищує витрати на їх адміністрування;
- нейтральність оподаткування – установлення податків та зборів у спосіб, який не впливає на збільшення або зменшення конкурентоздатності платника податків;
- стабільність – зміни до будь-яких елементів податків та зборів не можуть вноситися пізніше як за шість місяців до початку нового бюджетного періоду, в якому будуть діяти нові правила та ставки. Податки та збори, їх ставки, а також податкові пільги не можуть змінюватися протягом бюджетного року;
- рівномірність та зручність сплати – установлення строків сплати податків та зборів, виходячи із необхідності забезпечення своєчасного надходження коштів до бюджетів для здійснення витрат бюджету та зручності їх сплати платниками [2].

Як правило, в розвинутих країнах серед усіх податків, з яких складається загальна сума податкових надходжень доходів бюджету країни, найбільшу частину займають прямі податки (податок з доходів фізичних осіб, податок на прибуток підприємств). Це явище обумовлено тим, що в розвинутих країнах дуже високий рівень доходів громадян, невелика кількість збиткових підприємств, високий рівень ділової активності. В українській бюджетно-податковій системі переважно використовуються непрямі податки (податок на додану вартість, акцизи), що підтверджує той факт, що Україна є країною, яка тільки розвивається. В Україні йде поступове реформування бюджетних взаємовідносин, а в їх частці і взаємовідносин, які стосуються формування доходної частини бюджету [1].

Використання податків як фінансових важелів ґрунтується на запровадженні різноманітних інструментів регулювання економічних пропорцій, забезпечення необхідного рівня соціальних гарантій тощо. Разом із тим необхідно пам'ятати, що надмірне втручання держави в процеси розширеного відтворення може призвести до негативних наслідків і небажаних фінансових результатів. Варто зазначити, що для того, щоб податкові надходження забезпечили стабільну дохідну базу державного бюджету, необхідно враховувати вплив податкової політики на діяльність суб'єктів, що будуть приймати податкове навантаження. З огляду на необхідність забезпечення поставленої мети, важливо дотримуватися основоположних принципів побудови податкової системи, що стосуються як самого процесу оподаткування (економічної ефективності; рівнонапруженості податкового тягаря; визначеності; законності; фіскальної достатності; обов'язковості; всезагальності; справедливості) і механізму реалізації податкової політики (цілеспрямованості; стабільності; гнучкості; прозорості і зрозумілості; фіскальної достатності), так і формування податкової системи (суспільно-економічної відповідальності; компетентності; зручності; доступності) [7].

Отже, можна зробити висновок, що податки дійсно є тією важливою основою, за допомогою якого здійснюється наповнення сучасного вітчизняного бюджету. На нашу думку, в Україні необхідно сформувати таку систему оподаткування, яка б сприяла розвитку економіки, формуванню повноцінних суб'єктів ринкової економіки з одночасним поступовим розв'язанням проблеми скорочення дефіциту бюджету і досягнення фінансової стабілізації з поступовим переходом до економічного росту. Як показує практика, деяких змін потребує і механізм та цільове спрямування податків. Необхідно в першу чергу підвищити якість планування і фінансування державних видатків, зміцнити дохідну базу бюджетної системи, створити необхідні механізми контролю над ефективністю використання державних фінансових

ресурсів. У цілому, процес реформування повинен відбуватися в напрямку створення сприятливих податкових умов для вітчизняних товаровиробників, стимулювання вкладення коштів у інвестиційні програми, з метою формування раціональної податкової системи необхідно використовувати регулюючу функцію податкової системи у вигляді надання пільгового оподаткування, зробити пільги більш прозорими та підвищити їх стимулювальні й регулювальні властивості. Усе це сприятиме досягненню якісно нового стану податкової системи України, за якої будуть створені сприятливі умови для ведення бізнесу, зростання споживчого попиту на внутрішньому ринку при одночасному динамічному збільшенні сукупних податкових надходжень до державного та місцевих бюджетів.

Список використаних джерел:

1. Вихристенко В. В. Долга Л.О. Роль податків у формуванні бюджету України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=30337>
2. Гелюта Д. Податки та їх роль у формуванні бюджету [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://naub.oa.edu.ua/2012/podatky-ta-jih-rol-u-formuvanni-byudzhetu/>
3. [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://library.if.ua/book/11/1073.html>
4. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР (від 25.01.2012р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
5. Мельник В. М. Фіскальна політика держави в умовах фінансової кризи // Фінанси України. – 2008. – № 11. – С. 11–17.
6. Сідельникова Л. П. Науково-теоретичне підґрунтя концепції формування доходів державного бюджету. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vkei_2013_1_24.
7. Турянський Ю. І. Податки як джерело формування бюджетних надходжень держави [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nltu.edu.ua/nv/Archive/2013/23_18/229_Tur.pdf
8. Юрій С. Становлення доктрини фінансової системи України : монографія / С. Юрій, О. Десятнюк; за ред. С. Юрія. – Тернопіль : Економічна думка, 2008. – 192 с.
9. Юрій С. І. Бюджетна система. Вишкіл студії: навч. посіб. / С. І. Юрій, О. П. Кириленко, В. Г. Дем'янишин. – Тернопіль: Економічна думка, 2010. – 424 с.

Стаття надійшла до редакції 20.11.2017

УДК 342.9.796

Ковальов Ігор Миколайович

*кандидат юридичних наук, старший викладач
кафедри спеціальної фізичної підготовки
Харківського національного університету
внутрішніх справ*

ФІЗИЧНА ПІДГОТОВКА В ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНАХ ЯК СКЛАДОВА ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ ТА ПРЕДМЕТ АДМІНІСТРАТИВНО- ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

В статті розкрито зміст фізичної підготовки правоохоронних органів в Україні, розглянуто з позиції функціонального підходу – як функції держави щодо розвитку фізичної культури і спорту, як необхідної умови проходження служби в правоохоронних органах та елементу особистої безпеки правоохоронців, що дозволило передбачити наступність формування змісту зазначеного поняття, виходячи з правової природи управління, яке реалізується в межах адміністративно-правових відносин.

Ключові слова: фізична культура, фізична підготовка, спорт, державна політика у сфері фізичної культури і спорту, правоохоронні органи, адміністративна діяльність правоохоронних органів.

Kovalev I. N. PHYSICAL TRAINING IN LAW ENFORCEMENT BODIES AS A COMPOSITION OF PHYSICAL CULTURE AND SPORTS AND THE SUBJECT OF ADMINISTRATIVE AND LEGAL REGULATION

In the article, the content of physical training of law enforcement agencies in Ukraine is considered from the standpoint of a functional approach – as a function of the state concerning the development of physical culture and sports as a necessary condition for service in law enforcement agencies and the element of personal security of law enforcement officers, which allowed for the continuation of the formation of the content of the said concept, based on the legal nature of management, which is implemented within the framework of administrative-legal relations.

Formulated author's definition of the category of "physical training in law enforcement agencies". Thus, it is noted that under the physical training in law-enforcement bodies as an object of administrative-legal regulation one